

Nicolae PRELIPCEANU

Trecutul mereu prezent

Cam aceasta ar fi, hai să zicem, morala piesei *Miriam W.*, a autoarei israeliene Savyon Liebrecht, pe care Radu Afrim a pus-o în scenă la Teatrul „Toma Caragiu” din Ploiești. Spectacolul, substanța lui, amintește și o replică din O’Neill: „trecutul e aici, împreună cu noi”. De data aceasta, trecutul este unul dintre cele mai teribile, unul care atinge nu numai o familie sau o mie de familii, ci un popor întreg și, la rigoare, umanitatea întregă. El se numește Holocaust. Numai că piesa lui Savyon Liebrecht nu este una dintre acelea care-i condamnă pur și simplu pe autorii oribilei crime colective, ci – mult mai nuanțat, mai subtil – urmărește efectele acestei crime asupra supraviețuitorilor. Felul cum aceștia își trăiesc viața după ce au traversat infernul. Felul în care își poartă infernul mai departe, în fiecare clipă a vieții proprii, ba, mai mult, felul în care îl multiplică, într-o răsrângere și asupra altora. Ceea ce li s-a întâmplat evreilor sub regimul nazist nu este în măsură să le inducă unora dintre acești supraviețuitori o privire mai dreaptă asupra lumii, pare a spune scriitoarea. Căci Marta îi tratează pe refugiații irakieni așa cum îi tratau, firește, la început, căci nu ajunge până la crimă, naștiții sau, mai exact, antisemiții pe evrei, fiind mereu deranjată de felul lor de a fi, de gălăgia pe care o fac copiii lor, de gunoiul pe care aceștia nu-l aruncă la timp și alte amănunte care îi otrăvesc tot propria viață. Ea nu mai este în stare de o viață normală, este și victimă, dar produce rău și celor din jur, din propria-i familie.

Radu Afrim a tratat cu multă înțelegere problemele personajelor, aplecându-se asupra fiecăruia până a-l contura și decupa exact. Reîntâlnirea dintre *Șimon*, cel pe care-l disprețuise cândva *Marta*, cu fumul ei, și *Miri/Mirele*, fata pe care o admira din copilărie dar nu avea curajul să-i spună, date fiind deosebirile sociale, declanșează mecanismul prezent cu trecutul înglobat. Personajul *Miri* își are pendantul în fata *Mirele*, la o altă vârstă, o adolescentă, excelent interpretată de Florentina Năstase. Nu sunt deloc sigur că Andi Vasluianu, de altfel vedeta teatrului din Ploiești, a fost bine distribuit în rolul *Șimon*, el păstrând, parcă din *Don Juan sau pasiunea pentru geometrie*, un spectacol de altfel ratat, un fel de prezență abulică, aparent neimplicată în ceea ce este evident că ar trebui să fie implicat. Oxana Moravec face, în *Miri*, un rol destul de aproape de adevăr, nu fără unele stridente și desprinderi de firul principal pe alocuri. Ceea ce surprinde este rolul serios, întunecat chiar, pe care-l propune Clara Flores, *Marta*, cea care poartă infernul cu ea și pretinde ca nimeni să nu se mai bucure de viață. Obișnuți cu aparițiile acestei actrițe, mai degrabă aluziv-sexuale, avem surpriza unei serioase și grave abordări a acestui rol deloc ușor, în fond pivotul întregii piese și al spectacolului. Ea merge până a-i refuza soțului său, în interpretarea corectă a lui Ioan Coman, drepturile conjugale, o explicație poate pentru faptul că acesta ajunge să se refugieze în brațele cumnatei sale, frivola *Carola*, foarte expresiv interpretată de Ada Simionică. În fond, este vorba despre ciocnirea dintre două concepții de viață, cea conservatoare a memoriei până la exces, și aceea a lui *carpe diem*, tocmai în scopul de a trece peste nenorocirile dinainte. Sclavă a unui trecut întunecat, *Marta* nu se mai poate bucura de viață, în timp ce sora sa mai tânără o face din plin, cu detașare și umor. Iuliana Vîlsan a construit un spațiu de joc concentrat,

Oxana MORAVEC și Adi VASLUIANU

cu toate camerele apartamentului familiei la vedere, un spațiu în care lucrurile se petrec în amintirea Miriei, venită să lichideze această moștenire, după dispariția tuturor celor pe care-i vedem noi într-un al doilea trecut, dacă pot să spun așa, unul mai recent, dar și el încheiat. În personajul *Miri* se întâlnesc toate, atmosfera întunecată creată de mama sa, *Marta*, dar și exuberanța mătușii sale, totul cu disperare, cu conștiința că viața trece. Astfel încât efectele Holocaustului sunt urmărite la a doua generație, cea care nu l-a trăit, dar s-a format sub influența influenței (dacă pot spune așa) lui asupra părinților săi. Parcă autoarea ar spune „suntem fiii și fiicele trecutului nostru”, iar regizorul păstrează enunțul acesta secret, subteran, într-un spectacol sobru și echilibrat.

Teatrul „Toma Caragiu” din Ploiești – *Miriam W.* de Savyon Liebrecht, în românește de Ada-Maria Ichim. Regia și ilustrația muzicală: Radu Afrim. Scenografia: Iuliana Vîlsan. Cu: Florentina Năstase (*Mirele*); Oxana Moravec (*Miri*); Clara Flores (*Marta*); Ada Simionică (*Carola*), Andi Vasluianu (*Șimon*); Ioan Coman (*Avram*); George Angelescu (*Beniamin*). Premiera: mai 2009.